

Громова Н. М.,

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри англійської мови
Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка*

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТІВ ІНШОМОВНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Анотація. У статті подано огляд особливостей інтерпретації іншомовних газетних текстів, виявлено чинники виникнення труднощів розуміння текстів та умови адекватної інтерпретації повідомлень.

Ключові слова: автор, значення, інтерпретація, розуміння, текст, читач.

Постановка проблеми. Знання іноземних мов набуває все більшої популярності завдяки розвитку міжнародних економічних, наукових, міжкультурних і освітніх програм у нашій країні. У молодих спеціалістів виникає необхідність ознайомлюватись із новими фаховими надходженнями й інформаційними повідомленнями, зокрема з іншомовних газетних і журнальних статей. Звідси постає проблема готовності студентів до сприйняття й розуміння іншомовних газетних текстів.

Дослідники в галузі лінгвістики, психології та педагогіки цікавляться питаннями розуміння мови художніх текстів, впливу структури тексту на розуміння, взаємодії автора й читача (Л. Ананьєва, Р. Барт, М. Бахтін, О. Бодальов, Г. Гадамер, В. Дільтей, Т. Дрідзе, У. Еко, М. Жинкін, Г. Костюк, В. Кухаренко, О. Лурія, О. Новіков). Але, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється розумінню газетних текстів, тим більше іншомовних. Ця проблема варта уваги не лише через особливості структури, стилістики та лексичної наповнюваності тексту, а й через ускладнення розуміння іншомовною та іншопольською складовою, а також роль інтерпретації в розумінні тексту.

Отже, **метою статті** є виявлення чинників інтерпретації іншомовного газетного тексту. Основними завданнями є такі: 1) з'ясування причин виникнення труднощів розуміння іншомовних текстів; 2) виявлення умов успішності інтерпретації іншомовних газетних текстів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іншомовні газетні тексти уособлюють авторське бачення певної проблеми та її виклад за допомогою спеціальних лексико-семантичних, синтаксичних і стилістичних засобів. Питання лексичних особливостей іншомовних газетних текстів порушували Т. Головач, О. Дмитрук, Л. Дускаєва, О. Кучерова, Л. Манькова, стилістичних – І. Лисакова, С. Суворов. Проблемам діалогу між автором і читачем присвячені праці Л. Кудінової, А. Смирнової тощо.

Більшість дослідників погоджується з тим, що серед основних труднощів розуміння іншомовних текстів, окрім мовних чинників, особливе місце посідає різниця між рівнем знань автора й читача.

Особливо цікавою нам видається думка В. Шабеса про те, що, створюючи текст, автор реалізує вербальними засобами ту різницю, яка отримана в результаті вилучення можливих знань читача із замислу автора [1]. Ця думка підкреслює відоме серед дослідників інтерпретації тексту ствердження про те, що рівень та обсяг знань автора й читача не може бути однаковим – автор лише може прогнозувати ступінь розуміння його замислу чита-

чем і висловити свій задум виразними засобами. Читач, у свою чергу, може лише побачити вербальне відбиття думок автора, якщо спробує віднайти додаткових смислів, прихованих за словами автора, починає залучати суб'єктивне бачення світу.

Отже, автор змальовує можливий світ, а читач сприймає ті смисли і значення, які він спроможний розпізнати з власної пам'яті й досвіду. Авторська інтерпретація є тим, що він мав у себе в голові, тим, що було викликане з його свідомості й актуалізувалось під час написання твору. У більшості випадків намірами автора є викликати схожі смисли, а також відчуття й емоції в читачів, які знаходяться під впливом схожих культурно-історичних умов суспільного розвитку своєї країни. Для досягнення порозуміння між читачем і автором останньому доводиться докладати великих зусиль до того, щоб адекватно передавати смисли.

Отже, **смысл** тексту, створений як єдиний смысл для всієї читачької аудиторії, може виявитись окремим смыслом для кожного окремого індивіда, тобто він містить багато випадкових чинників, які вплинули на його утворення: особливі події в країні, особисті події в житті читача, його настрої тощо. Коли йдеться про присвоєння індивідом певного значення або смислу слову або тексту загалом, він застосує асоціації з власного досвіду, тому невідомо, чи викликають ці асоціації смысл, що відповідає авторській інтенції.

Аналізуючи художні тексти, відома дослідниця В. Кухаренко у своїй праці «Інтерпретація тексту» пропонує визначити її як «засвоєння ідейно-естетичної, смислової та емоційної інформації художнього твору шляхом відтворення авторського бачення й пізнання дійсності» [2, с. 6]. Проте більшість авторів художніх творів живуть не сучасними, а уявними категоріями. І далеко не завжди ці категорії знаходять відклик у свідомості і світосприйнятті їхніх сучасників. Звідси робиться висновок, що через невідповідний тому часові часто випереджальний характер художнього твору й постійний розвиток і зміну духовного життя реципієнтів єдиної правильної інтерпретації художнього тексту бути не може взагалі. Хоча треба визнати, що всі можливі інтерпретації об'єднані спільною ідеєю й схожі за сутністю твору – вони є своєрідними еквівалентами авторського тексту. Із цього приводу прикладами є інтерпретації подій, які можна відчутти в політичних агітаційних статтях, що намагаються вплинути на думку читача й викликати в нього бажане ставлення до ситуації, змалюваної в замовній статті.

Оскільки будь-яка мова має свою будову, що визначається як зовнішньою мовленнєвою ситуацією, так і граматичними, фонетичними та іншими внутрішніми особливостями, для успішного розуміння й інтерпретування авторського тексту читачеві потрібно як урахувати мовні засоби вираження думки, так і оволодіти екстралінгвістичною інформацією, що розкриває задум автора.

Якщо поглянути на структуру та складові іншомовного газетного тексту, то можна побачити, що всі його елементи (заголовки, лід, зачин, основна частина, а також власні ім'я й назви, деталі) використовуються автором з метою впливу на думку читача, тому читач, у свою чергу, інтерпретуючи текст, намагається відшукати причини цього впливу. Осмислена інтерпретація відбувається після того, як автор завершив передання інформації, коли відомі всі події і ставлення автора до них. Якщо ця умова не виконується й інтерпретація відбувається під час сприйняття тексту, вона є неповною і скоріше здійснює функцію передбачення наступних подій і власних прогнозів. Метою інтерпретації має бути збагачення картини світу реципієнта на основі сприйняття й адаптування чужого способу пізнання навколишньої реальності до свого стилю бачення та пізнання світу.

На думку текстологів, якщо текст розрахований на розуміння, у цьому виражається його комунікативний характер і відбувається реалізація його функцій, то розуміння читачем думки автора відбувається за умови збігу «культурного коду», світових знань. Збіг проєкцій тексту читача й авторського смислу означає певну ступінь схожості особистостей автора та читача. Ця схожість виникає як результат однакових або подібних фонових знань, інформації, потрібної для співпраці з текстом – як його породження, продукування, так і розуміння, інтерпретації. Н. Валгіна, посилаючись на В. Шабеса, пропонує таку класифікацію фонових знань: 1) соціальні, відомі всім ще до початку спілкування; 2) індивідуальні, відомі лише учасникам діалогу до початку спілкування; 3) колективні, відомі певній групі людей у зв'язку з їхнім фахом або інтересами. Фонові знання не є фіксованими ментальними утвореннями й не посідають чітко означеного місця в класифікації, вони можуть змінювати свій статус залежно від суспільної цінності тієї події, про яку йдеться [3].

Питання інтерпретації тексту рідною мовою змістовно висвітлено в працях Т. Дрідзе, але основні положення є актуальними й для текстів англійською мовою. Аналізуючи проблему інтерпретації тексту, дослідниця запропонувала інформативно-цільовий підхід, завдяки якому спочатку з'ясовуються мотив і мета спілкування як умови створення тексту, а потім розглядається сам текст. Сміслову інтерпретацію тексту Т. Дрідзе ділить на адекватну й неадекватну, згідно з відповідністю інтерпретації основного наміру або замислу автора тексту. Дослідниця підкреслює, що інтерпретаційні властивості тексту зумовлюють міру його інформативності. Інформативність тексту визначається як обсяг інформації, отриманої читачем із тексту, із загального обсягу інформації, запропонованої автором. Т. Дрідзе наголошує, що коли читач не розпізнає авторську інтенцію, його комунікативний намір і не здатний інтерпретувати повідомлення, текст вважається позбавленим так званої «первинної інформативності». Відповідна інтерпретація, отже, є чинником розуміння цілей і намірів автора, тобто основного смислу тексту.

Т. Дрідзе наголошує на залежності інтерпретації текстової інформації від типу організації мовної свідомості читачів, їхньої готовності до відповідного сприйняття й інтерпретації повідомлення. Характерними рисами мовної свідомості особистості є гнучкість, тобто вміння індивіда здійснювати вмотивовані та цілеспрямовані дії для досягнення комунікативних цілей [4].

Отже, навички й уміння інтерпретувати текстові повідомлення, вилучати з них необхідні смисли та створювати нові знають впливу багатьох чинників. Серед об'єктивних чинників

визначимо соціальне місце й роль людини в суспільстві, етнічна, професійна, релігійна належність, умови проживання, виховання та освіти, стать, вік, історичний час, сучасні модні течії тощо. Ураховуючи те, що в значеннях слів сконцентрований суспільний досвід певної нації, попередніх поколінь, під час їхнього засвоєння особистість вивчає культуральний досвід свого народу, а, навчаючись усе своє життя, корегує, поповнює й розширює ці значення згідно з новою отриманою інформацією.

Отже, розуміння тексту й, відповідно, його інтерпретація тісно пов'язані з контекстом розуміння, що містить установки, мотиви діяльності, потреби, коли читач активно включає текст у свою діяльність.

Т. Дрідзе виокремлює дві прагматики тексту: статичну прагматику автора, за якої властивості тексту становлять функції лише однієї авторської інтерпретації; прагматику динамічну, де текст характеризується наявністю багатьох інтерпретацій, систематизувати які можна розділивши читачів на окремі групи [4].

Не треба забувати, що інтерпретація тексту відбувається під час зустрічі зовнішнього мовлення автора і внутрішнього мовлення реципієнта, що зумовлює народження нових смислів і тлумачень вихідного повідомлення. Намагаючись зрозуміти іншомовний газетний текст, читач пропускає його крізь особистісну мовну свідомість, яка містить безліч особистісних смислів, він фільтрує інформацію, що надходить ззовні, утворює власне бачення та інтерпретацію авторського тексту. Інтерпретація як смисловий рівень розуміння сприяє породженню нових смислів тексту.

Текст може мати різні значення залежно від самих читачів або ситуацій і навіть для одного й того самого читача. Вербальні знаки, потрапляючи в поле зору читача, викликаються з довготривалої пам'яті в короткотривалу, відбувається їхнє розпізнавання й наділення певними значеннями, що зберігаються в пам'яті людини і являють собою відповідні цим знакам асоціації. Незнайомі іншомовні слова, отже, у більшості випадків не викликатимуть асоціацій із відповідними їм значеннями, хіба що на разі фонетичної схожості з уже відомими значеннями. На значеннєвому етапі розуміння відбувається згортання інформації, переклад її внутрішньою мовою читача. Читач, у свою чергу, структуруючи текст для досягнення кращого розуміння інформації, веде своєрідний діалог саме з текстом, а не з автором. Цей діалог є інформаційним, створюється з метою утримання інформації в пам'яті й зумовлений як розривом у знаннях автора та читача, так і наявністю в них спільного знання. Розпізнане слово може мати кілька асоціацій, розташованих у пам'яті, але вибір відповідної асоціації залежить від контексту, який містить як інформацію, що оточує певний знак у тексті, так й інформаційні елементи, що індивіду доводилося аналізувати нещодавно. Контекст визначає, який із асоціативних блоків інформації підлягатиме розгляду для з'ясування значення слова чи фрази та як глибоко відбуватиметься цей семантичний і смисловий аналіз. Отже, коли відбувається зіткнення двох смислів, розуміння переходить на інший рівень – смисловий. Таке розуміння називається інтерпретацією й означає смислове збагачення тексту через занурення в контекст. Із цього можна дійти висновку, що багатозначність вербального знака породжується завдяки особистому досвідові читачів, тією кількістю елементів, що впливають у свідомості читачів під час ознайомлення з текстом, а такою багатоманітністю умов є читання. Серед таких чинників виникнення кількох значень, як особистий досвід і культуральний вплив оточуючої спільноти,

останній відіграє важливішу роль, ніж перший, тобто джерела значень і смислів мають як індивідуальний, так і соціальний характер. Сміслові, культурні та когнітивні інтерпретаційні схеми сприяють відкиданню несуттєвих для читача смислів і породженню нових. На цьому рівні відбувається рефлексивний діалог, який полягає в активному спілкуванні автора й читача та викликаний несхожістю їхніх смислових позицій, появою запитань і оцінного ставлення до тексту.

Порушуючи питання безпосередньої комунікації між людьми, Є. Клюєв висловлює деякі положення, справедливі й для проблеми розуміння текстових повідомлень. Зокрема, цікавою є ідея про те, що автор несе відповідальність за правильність передання «картини світу», спосіб її представленості, а читач має відновити ці дії у зворотному напрямі, побачити за вербальним оформленням образи й думки та інтерпретувати їх адекватно авторській задумці. Є. Клюєв дотримується ідеї про нереальність факту проходження того самого шляху з повної реконструкції картини світу автора читачем, але зауважує, що, якщо шляхи адресанта й адресата повідомлення проходять поруч і кінцева точка читача знаходиться неподалік від стартової точки автора, процес розуміння й інтерпретації буде адекватним і успішним [5].

Висновки. За результатами аналізу наукових джерел зазначимо, що інтерпретація іншомовного газетного тексту неможлива без урахування особистості суб'єкта, його знання про світ і досвіду, а також його читацької компетентності. Сприймаючи текст, суб'єкт включає його у власну систему уявлень про світ. Проекція тексту в уяві читача може істотно відрізнитись від першоджерела. Отже, основними складнощами розуміння іншомовних текстів є, окрім мовних чинників, також багатозначність вербальних знаків, відмінність у світосприйнятті читачів та автора тексту, різний культуральний досвід. Умовами адекватної інтерпретації іншомовного газетного тексту читачами є

гнучкість мовної свідомості, наявність інтерпретаційних навичок, збіг культурного коду автора й читача.

Уважаємо перспективним подальше вивчення проблеми іншомовних газетних текстів, зокрема їхніх стилістичних і структурних особливостей.

Література:

1. Шабес В.Я. Событие и текст / В.Я. Шабес. – М. : Высшая школа, 1989. – 175 с.
2. Кухаренко В.А. Интерпретация текста / В.А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с.
3. Валгина Н.С. Теория текста : [учебное пособие] / Н.С. Валгина. – М. : Логос, 2003. – 228 с.
4. Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации / Т.М. Дридзе. – М. : Наука, 1984. – 269 с.
5. Клюев Е.В. Речевая коммуникация : [учебное пособие для университетов и институтов] / Е.В. Клюев. – М. : РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 320 с.

Громова Н. М. Интерпретация текстов иностранных периодических изданий

Аннотация. В статье рассмотрены особенности интерпретации иностранных газетных текстов, выявлены причины возникновения трудностей понимания текстов и условия адекватной интерпретации сообщений.

Ключевые слова: автор, значение, интерпретация, понимание, текст, читатель.

Hromova N. Interpretation of foreign periodical issues texts

Summary. The article deals with peculiarities of foreign periodicals texts interpretation. Causes of texts understanding difficulties and conditions of messages adequate interpretation are defined.

Key words: author, interpretation, meaning, reader, text, understanding.